

P a v e l F a j t l :

Český básník Jan Zahradníček

Pocházel z rodiny rolníka Tomáše Zahradníčka (nar.1847) a jeho ženy Antonie (nar.1869) žijící v malé vesničce Mastník, kousek za Třebíčí, směrem na Borovinu a Stařeč. Ve Vlastivědě moravské, Třebický okres (Brno 1906) se uvádí, že Mastník značí místo vystavěné na hliněné mazlavé půdě, měl v době básníkovy narození 311 obyvatel. Připomíná se již listinou z roku 1407 a nejdéle usazené rodiny jsou Zahradníčkova, Novotných, Václavkova a Dokulilova.

Narodil se 17.ledna 1905 jako dvanácté dítě z devatenácti. V necelých dvou letech utrpěl těžký úraz páteře a hrudníku, když spadl z půdy. S následky úrazu se pak potýkal po celý život. Studoval na gymnáziu v Třebíči. Pro své nadání byl uznáván jak od profesorů, tak i od studentů, jeho první básně vyšly v roce 1923 ve Studentském časopise pod pseudonymem Chrysostom pod názvy „Slabému srdci“ a „Píseň mladého žebráka“. Odmaturoval v roce 1926 a rozhodl se pro slavistiku a germanistiku na Karlově univerzitě v Praze. Studoval u Václava Tilleho, Františka Xavera Šaldy a Otokara Fišera. Na Jana Zahradníčka vzpomíná v prvním díle Pamětí literární vědec Václav Černý : „Bývali jsme nerozluční (Egon Hostovský a Štefan Pichna) pověstné fakultní mušketýrské trio... rozšířil naši společnost nový příchozí na fakultu, plachý bledý hoch z Moravy jménem Jan Zahradníček. Náhody bývají neuvěřitelné, až běs. Nic neurčovalo Zahradníčka k tomuto kontaktu, vše mu jej zakazovalo, ale ve Strakovce kdokoliv narážel na kohokoliv, Jan byl nevyčísitelně nesmělý a přitom toužil po lidském styku, a my byli upřímně a nezáludně přátelští, třeba nepříkladní. Jana přivedl Egon, který brzo znal každého, Zahradníček tehdy právě bažil po Baudelairovi v originále, já jsem jej měl a ochotně půjčil.“

Skupina autorů kolem katolické revue Tvar (např. Bedřich Fučík, Jan Dokulil, Jan Čep, Rudolf Černý, Josef Knap) jej velmi přátelsky přijala mezi sebe. Pražské prostředí mu také umožňovalo bohatý literátský život i s umělci různých světových názorů. Přátelil se s Františkem Halasem, Jaroslavem Seifertem, Vilémem Závadou, Josefem Horou, Vladislavem Vančurou, Josefem Suchým, Jakubem Demlem, Albertem Vyskočilem... Bedřich Fučík se ve své knize

Čtrnáctero zastavení (Praha 1992) zmiňuje o nerozlučné dvojici Halas – Zahradníček. Dvě rozdílné povahy, navzájem se doplňující, jednu dobu měli i společný privát, František Halas měl nad postelí kovový reliéf Lenina, Jan Zahradníček zase obrázek Panny Marie. Jakmile jeden z pokojů odešel, druhý mu idol sundal a někde pohodil. Oba spojovala kritika prvorepublikové společnosti, žijící prostředností a neschopné vyšších cílů. Jakou kritikou a pocity by charakterizovali dnešní republiku?

V roce 1930 Janu Zahradníčkovi vyšla prvotina Pokušení smrti (L.Kuncíř, Praha 1930, bibliofilský tisk - Edice Philobiblon, 150 číslovaných výtisků), inspirovaná Otokarem Březinou, obsahuje motivy smrti, smutek a melancholii. I přes výborné kritiky básník nepřipustil její další vydání.

Sbírka Pokušení smrti - MÁ PODOBA (první část), Františku Halasovi

V předvečer svátků tichá krajino a oblaka jak zjevení
dvěře jsem otevřel a pod vámi zas stanul jsem
Obsáhlý smutek mého těla jež podobno jsouc stromečku se naklání
zrcadlo hledá v smutku tvém
krajino věčných návratů jež přikrýváš se vesmírem

Z pohledů několika žen svůj osud poznáváje
cítím jak život u rukou mi usychá
Snad jsem měl býti alumnem
neboť se v truchlivost jak roucho mnišské odívám padaje do ticha...

Sbírka Pokušení smrti - Z I M A

Velurové záclony mrazu střásají přítmí vzpomínek
Vlněné šátky mlh nehybně visí do ticha
Slunce ponurý ledoborec proplouvá krami obzoru
Rtuťový sloupek mícha atmosféry prudce vysychá

Vyzáblá země tekutým vzduchem balzamovaná
Paralytická obloha kráter vesmírného malstromu
Tetelíme se očekáváním milosrdných katastrof
Do krve nás rozleptává příboj fičících atomů

Nic se nezmění Ach nic se nezmění
Všemi životy bude prosakovat láska k této zemi
Její posupný praporec rozvinuje se do mých snů
Přikrýváje mne soumrakem z kterého teskno je mi

Sbírka Pokušení smrti - PODJAŘÍ

Zas večer padá z obnažených větví
v prázdnu objevil se pták a list
od ticha dnů našich oddělil se mrtvý
do srdcí nám prší jak do odkrytých hnízd

Zas ňadra větrů vzdouvají se vzdechy
které na sklo dalek vdechly pastel míz
naš cit měkce vykrojen a plachý
hnědou krajinu má za obrys

Smutkem je prodchnuta i další sbírka Návrat (B.Janda, Sfinx, Praha 1931) .

Sbírka Návrat - PO DEŠTI

Vešel jsem do vlažného počasí
a v rozechvění ani nevěděl
že rozpuštěný oblak tudy šel
a stříbrně mi padal na vlasy

A stříbrně se listí dotýkal
jež zmlklo v dechu noci vznešené
když v keřích za sklem dálky zamžené
pták osamělý vlhkým šerem štkal

A šel jsem po nábřeží noci vznešené
měsíc oblina žalu nebem plul
pás šedých mlh se mechem rozvinul
jak podoby za spánkem tušené

Jak tváře vylovené z neznáma
z neznáma blízko jak svět za lesem
jímž okouzlený žal svůj nesl jsem
sladkých těl dotýkal se rukama

Následovalo vydání dalších sbírek – Jeřáby (Melantrich, Praha 1933, Edice Poesie) – sbírka získala velkou cenu Melantricha, básník ji původně chtěl nazvat Výkřiky nebo Kroky, ale pak se rozhodl pro Jeřáby. V roce 1966 vyšlo v Čs. spisovateli osmé vydání !

Sbírka Jeřáby - N Á V Š T Ě V A

Dnes oděn v díry své se k tobě vracím, kraji,
do křivek dvou tě zaokrouhliv zas.
Zelená udatenství smrků vlají
a v žlutých strništích se brouzdá pozdní jas.

A podzim závratný zas chutnám na ponebí,
kyselost sliv a trpkost trnek tvých.
Po bocích tvých minulost klouzá k nebi
a plankty větru zní v plandání zpozdilých.

Z bronzové kštice zahrad prosvětlených
list hořce padá v bláto podzimní,
ruce a ústa kdysi narozených
celují víčka krátících se dní.

A já jak masku přijav tlak tvých strání
jsem dláto vichřic tvých tak pocítil,
že vtisknu tvar těch povětrných skrání
a drsnost tvou – do roztoužení chvil.

Sbírka Jeřáby - U Ž O V K A (Rudolfu Černému)

Spí, mrtva je užovka v upolínu,
má barvu pláče její zvadlá pleť,
a na ruce jak padá zeleň stínů,
na křídlech milovat, ó považ teď.

Tak s hlavou nazad obrácenou dřímá,
jak mrtvé dny se nazpět dívají,
má barvu řek a nehledět už zpříma,
hle, dávná marnost rozkázala jí.

Skloňte se sosen sloupy jantarové,
sudlice trav, kde mihla se v dni nové
nit stříbrná, již sotva postřehls.

Džbán výšek rozbit, tuhne draslo slz...
Má barvu pláče, řek a modrých stínů,
spí, mrtva je užovka v upolínu.

Sbírka Jeřáby - Z D Ě T S T V Í

Pláčem luny zahrady se čistí,
mraky plují do budoucích dní,
přívod stromů bez ptáků a listí
kráčí krajem v soumrak předjarní.

K tváři nejmenších se krásně blíží
žluté svity, celá nebesa,
vlasy žen se na ně kladou s tíží,
příští bázní ruka poklesá.

V plášti větru přicházejí muži,
sunou se jak osud zahradou,
zapnouti se takto do okruží
síly a pak hnísti hvězdu svou.

Avšak přisvity či andělovy
prsty namočené do času
kreslí cosi v soumrak liliový,
Že se dosud chvěji v úžasu.

Čtvrtá sbírka Žíznivé léto vyšla ve vydavatelství Melantrich v roce 1935 (Edice Poesie).

Sbírka Žíznivé léto - Ó KAŽDÝ NA SVŮJ VRUB

Ó každý na svůj vrub, ó každý na svou pěst
zeď svoji hlavou prorazit se chystá,
nikdy tak nedrtila tíha hvězd
i srdce zákeřná i srdce čistá.

Pro věno nevěst tkát kdo pomyslí,
kdo prsten zasnubní milencům podá,
kdo s láskou políbí, když skrývá v čas ten zlý
surová božstva pod pečetí voda.

Jízlivý cinkot mincí zaleh sem
snad podplatit si chtěje příští hromy,
jízlivý cinkot mincí před vzrůstem
varuje srdce nemluvnat i stromy.

Ó každý na svůj vrub, ó každý na svou pěst
zeď svoji hlavou prorazit se chystá,
však cosi těžší je než tíha hvězd,
ó srdce zákeřná, ó srdce čistá.

Sbírka Žíznivé léto - B E T L É M

Hosanna andělské slyšíce prozpěvovat
jdou králové bez korun, pastýři beze stád,
pro každého zvláště se rozhořel do nachova
tvé chudoby majestát.

Tak stojíme kolem podoby řezané hrubě
a v křiklavých barvách svých,
řez poslední chybí v leckteré tváři i na obrubě
těch plášťů prostinkých.

Zem celá s městy a lesy a s prapory v bojích
stala se Betlémem,
zem celá se šikuje zticha kol jesliček твоjich
jsouc radosti plna v smutku svém.

Nechybí svateb a pohřbů a smíchu a pláče
v tom průvodu předlouném,
i smrt se účastí vzňala a probouzí studené spáče
při zrození tvém.

Hosanna andělské slyšíce prozpěvovat
jdou králové bez korun, pastýři beze stád,
pro každého zvláště se rozhořel do nachova
tvé slávy majestát.

Vánoční téma můžeme porovnat s počátečními strofami rozsáhlé básně
Cestou k jesličkám, napsanou v listopadu 1941 a zařazenou do sbírky
Stará země :

Všeho už zanechat a stavět betlém
hodiny volají k vánocům spěchajíce,
všeho už zanechat, když tmou i světlem
hniloba naspěch má a let mých svíce
čadí a plápolá v průvanu za vichřice,
a nejbliž zhasnutí, když nejprudší má jas,
jediným dechem přervat hrozí čas...

Všeho už zanechat a stavět betlém
rok k pádu nachýlený velí mně,
a zpola odraný a zpola v šatě zkvetlém
k pomoci nabízí se upřímně,
k pomoci svolává své těžké cesty,
kde léto s jeseň a jaro po zimě
přešly už krokem práce a jen suché klesty
do prázdna lesů praskají a po strništi
větrná píseň skonání mi z dálky sviští.

A z hlubin zdraných slyše nářek Niobé
obojí vážím, sluch mám pro obé...

Všeho už zanechat a s dětmi stavět,
až země celá v Betlémě a Betlém v ní,
až zazní hlasem jasnějším než strnišť' závět'
varhan a tamburín zpěv vánoční,
až jako na zemi tak také na nebesích
jediné jesle jen a v městech, mořích, lesích
potekou slzy sladší o poznání,
povanou vzdechy lehčí dřívějších...

Básníkovi Praha k srdci nepřirostla, jak se vyjádřil historik Zdeněk Kalista, který pak s básníkem prožil několik let ve vězení : „Hlavní město české mu bylo příliš uspěchané, nenáviděl atmosféru, v níž bez jakékoli kontinuity se protínaly a křížily nejrůznější podněty myšlenkové, nápady, setkání, hluky, hovory a spěchy.“ Studia na Karlově Univerzitě ze zdravotních důvodů nedokončil. Během pražského pobytu 1926 – 1936 kromě vlastní tvorby překládal a byl externím lektorem několika nakladatelství.

Z pražského pobytu máme dva originály dosud nezveřejněných dopisů ze soukromé sbírky Pavla Fajtla, první je ze září 1930 příteli Rudolfovi, jedná se o Rudolfa Černého, jemuž je věnován Žalm roku dvačtyřicátého. Rudolf Černý se narodil v roce 1905 v Lažínkách u Moravských Budějovic, již za studií na Karlově universitě překládá pro Melantrich, spolupracuje s revuí Tvar, pak vyučuje na gymnáziu v Českém Těšíně, Kroměříži, v Třebíči, v Mor. Budějovicích a měšťanské škole v Jaroměřicích, roku 1979 umírá. V dopise se odráží existenční starosti Jana Zahradníčka.

Pozn. - Jan Zahradníček píše v září 1930 do Českého Těšína

Milý Rudolfe,

byl jsem velmi zvědav, kde jen budeš působit ve stopách nebožtíka Komenského, a myslel jsem, že už na mne ve své nové hodnosti zapomeněš. Ale včera jsem dostal Tvé plankty a nemysli si, že Tě budu utěšovat. Myslím bych to ani ve svém nynějším postavení nedovedl. Neboť i můj osud se zachmuřuje a mohu Tě utěšit jen tím, že Ti ukáži své vlastní starosti. Včera zároveň s Tvým dopisem jsem dostal z Masa-rykovy koleje oznámení, že mě pro nedostatečný studijní prospěch nepřijímají a tak teda zatím bude pršet do mých strof, neboť nebudu mít střechy nad hlavou. Stává se mi vlastně jenom to, co jsem si vždycky přál a oč jsem se modlil, abych zůstal mezi strádajícími. Co je to ten studijní prospěch? Je to špatně zakuklené prospěchářství, které pěstovat bylo by proti mé přirozenosti. Chci zůstat tvrdošíjně při svém rozhodnutí, abych byl neprospěšný a neprospěchářský- a nebojím se důsledků. Chci sklízet jen vůně a stíny. Budu se vášnivě zajímat o oblaka a o křivky ptáků v blankytě, mé srdce bude jen kalužinou, kam budou chodit pít. Já mám svá oblaka, a ačkoliv vím, že mibudou vždycky dávat „místo chleba kámen, místo ryby hada a místo vejce štíra, budu umíněný“. Lesk zlata a dobré bydlo (či bidlo?) budou mi lhostejné jak teploušovi žena.

Nechci být rukávníkovým psíčkem, který se ohřívá na bujných nadrech, budu raději obyčejným hafanem, který štěká na měsíc a je důvěrný se stíny. - Takto uvažuji ve svých lepších okamžicích, ale přijdou jiné a člověku je úzko a zima. Kam se, ptáčku, kam schováš? Prozatím jsem se rozhodl tak, že do Prahy pojedou až někdy v polovici října (do 15. mám volnou jízdenku) a v Praze se začnu ohlížet po nějakém placi.

S doktorátem nebude zatím nic. Dovedl bych jej udělat, ale já nechci, nechci. Využiji všech svých styků s řediteli pražských velkozávodů macešku nevyjímajíc, zaklepu na dveře vlivných pánů a nepohrdnu ani přízní ředitelských bobeků, budu zkrátka antišambróvat a tak mi snad uběhne trochu čas. Občas si přitom vzpomenu na ptactvo nebeské a na lilie polní a na své přátele, kteří už mají cosi pevného pod sebou

a nad hlavou pevný krov. „Když naplněn úrodou hořel můj dvůr, o kráse ohně jsem pěl“. Můj dvorec už dávno shořel, jeho plameny jsem tak oslněn, že i zlato se mi zdá příliš mdlé. Nechci již pokračovat ve svém žalmu, na zbývajícím místě budu mluvit suše. O Milošovi nic nevím, napiš mi, víš-li o něm Ty. Na flámy a podobné věci si už ani nevzpomenu, jsem osamělý v těchto krátkých se dnech, ale nejsem zoufalý jako Ty. - Ještě jsem si vzpomněl, že v Těšíně učí Veselý z Třebíče, matematik, nebo učil tam aspoň loni. Vyniká jistě nad průměr, ale Tobě se ho neodvažuji doporučit.

Buď s Bohem a piš brzy a víc.

Tvůj Jenda.

Druhý dopis datovaný z Prahy 15. prosince 1935, kdy básník měl za sebou vydání čtyř sbírek, posílá pro nás neznámému příteli, pravděpodobně pocházejícímu z Třebíče. Zdůvodňuje, proč se dlouho neozývá, odhaluje nesoulad s Marií Rosou Junovou, pozdější blízkou spolupracovnicí Jakuba Demla v Tasově. Několikrát jmenovaný Beďa je jeho přítel Bedřich Fučík, v letech 1929 – 1939 ředitel nakladatelství Melantrich. Ten pravděpodobně neprosadil u Melantrichu vydávání Demlova díla, tak dostal od „slečny Junové“ vyčítavý a neurvalý dopis. Dále se zmiňuje o spisovateli a příteli Janu Čepovi, který navštívil na Baleárech slavného francouzského dramatika Geoga Bernanose a další informace nám sděluje, že u Fučíků čekají radostnou událost (viz báseň Narozená ze sbírky Pozdravení slunci, věnovaná Bedřichu Fučíkovi). V závěru dopisu pozdravuje „slečnu M“. Jedná se snad o šestnáctiletou Marii Bradáčovou, se kterou se v roce 1945 oženil ?

V Praze 15.prosince 1935

Drahý příteli,

Je mi upřímně líto, že jsem na Tvůj dopis tak dlouho mlčel, ale věř mi, nebylo to z neochoty. Bylo mi pořád, jako bych měl před očima stěnu z mlhy nebo z něčeho ještě horšího, a nemohl jsem se dostat k sobě. Teď už to díky Bohu minulo, cítím se více v kůži. Snad by se mohlo říci, že jsem se aklimatizoval, ale ovšem v jiné Praze, než v které jsem žil v minulých letech. Vyhýbám se ostražitě kavárnám a všem lidem z těch míst Halase a Hora nevyjímajíc. Není mi už vůbec těžké, jako kdysi bývalo, vrátit se po večeři domů a být sám. Začal jsem také psát básně. Píšu „také“ a je to vlastně to nejdůležitější, neboť cítím znovu, že bez toho bych se jistě zalkl.

Doufám, že už máš svou práci o Březinovi s krku. Dneska jsem četl v novinách, co všechno v té nové knihovně Stát.nakl. vyjde, mezi jiným také Tvá kniha. Ne ovšem asi na prvním místě, jak jsem čekal, ale co se dá s takovým hňupem, jako je prof. Jež, dělat ! Myslím, že by měl dodržet slovo, že by se měl k tomu do-
nutit, ale konec konců na pořadí tak mnoho nezáleží a bude lepší ušetřit si všelijaké tahanice, nemyslíš ?

Povážlivé se mi zdá Demlovo chování k Beďovi. Proto také nemohu jít ke slečně Junové, jak mi navrhuješ. Poslala Beďovi velmi neurvalý a krutě nespravedlivý dopis, který by jistě nikdo na světě nemohl přijmout klidně ani od osoby sebe víc milované, ačli by nebyl dřevo. Takové dopisy si konec konců může ještě dovolit Deml, ale myslím, že sl. Junová nemá k tomu přes všechno přátelství, které ji Deml prokazuje, nouvoir. Sami jsme jednou za hovoru došli k tomu, jak geniálně dovede být Deml nespravedlivý. A případ Beďův je toho skvělým důkazem. Jistě nemůže nikdo, kdo Beďu zná, pochybovat o tom, jak by byl nesmírně rád, kdyby bylo možno vydávat Demla u Melantricha. Ale což o to, tohle nemusí Deml chápat, neodpuštělné však je, když dává posílat dopisy, v kterých

se takt této nemožnosti vyjítí v Melantrichu záměrně splete s jinou věcí a tím vším se mlátí lidem po hlavě. Užil jsem slovo „neodpustitelné“ a zatím o odpouštění tu vůbec nejde. Nelze se jenom lidem divit, že se mají z pouhého pudu sebezáchovy před Demlem na pozoru. Víc není možno dělat. Je to smutné, co tu píšu, ale cítím, že z podobných důvodů nemohu k té slečně jít. Píši Ti o tom zevrubněji, protože jsem viděl, jak to Beďu žralo, a prosím Tě, aby sis o celé té věci udělal své mínění. Deml možná teď běsní na Beďu a snad jsi od něho něco slyšel. Více si povíme ústně, až se o vánocích setkáme. Přijedu ovšem jen na tři dny (od Štědrého dne do sv. Štěpána), ale doufám, že se přes to uvidíme. Budeš snad o svátcích v Třebíči a tak bych za Tebou mohl zajít třeba o Božím Hodě odpoledne. Jinou vhodnější dobu bude těžko nalézt, protože na Štěpána večer pojedou až do Prahy. Bude – li se Ti chtít, napiš mi o tom prosím tě ještě do Prahy, aspoň lístek !

Čep zajel až do Španěl a na Baleáry za Bernanosem, ale už prý pomýšlí na návrat. U Fučíků jsou všichni zdraví a čekají radostnou událost.

Ještě jednou Tě prosím, abys mi odpustil mé mlčení. Těším se už na naše vánoční shledání.

Srdečně Tě pozdravuje
Tvůj Jan.

Vyřid' ode mne srdečný pozdrav slečně M.
A ostatním u Kr.

V roce 1936 se usadil u svého budoucího švagra Jana Dokulila, básníka a katolického kněze, v Uhřínově u Velkého Meziříčí. Vydává sbírku Pozdravení slunci (Melantrich, Praha 1937) :

Sbírka Pozdravení slunci - N A R O Z E N Á
Bedřichu Fučíkovi

Přišla jsi křehká mezi nás a neodejdeš již,
jak snítka bezu v krajkoví si zachumlána spíš,
hladina bdění našich dechem tvým se čeří,
jsi zde a tobě patří kroků šum a skřípot dveří
a příboj dní, jež vlévají se do okna.

Sudiček výrok nad tebou nám dosud ztajen,
ó ještě ležící, kdo kroky tvoje zná jen,
kdo troufal by si uhádnout budoucna pouta jemná,
ty vrstevnice sněženek, vystouplá z temna,
ty sama sobě podobná, jež voníš od chleba,
svět dráždivý se tobě vstříc jak jabloň kolébá,
svět krásný, vybuchující a nachový,
po němž už ruce vztahuješ a jenž ti odpoví,
v němž růže června čeká tě i tvrdost tisícerá,
když opadl už vesmír šťav a lahody a šera.

V tvých chodidlech spí ještě cesty tvé a dnové všichni,
jimiž se rozběhneš – ó probud' se a vdýchni
vzduch země naší s nebem bez hranic.
Nevidět dosud stavení a za ním strom, kde sníc
ty staneš váhavě a oči zacloníš si,
kde kraj ti k nohám ulehne a ty jej přivlastníš si,
jak bys jej dávno znala už a byl to podíl dceřin,
výbava pláten zrajících a nakupených peřin
oblaků naložených na sluneční vůz.

Nevidět dosud úděl tvůj a smlouvu s utrpením,
jež zkonejší snad ruka tvá a úsměv ženin,
zatím jen hoviš si a bělostí svou sněžíš
- bys neochabla v díle svém, kéž pomáhá ti Ježíš
a Maria, jež patou drtí hnízdo hrůz.

Báseň byla otištěna již v roce 1936 v Listech pro umění a kritiku (4.roč.,131-2).

V tomto almanachu je také otištěna na třetí straně báseň

NA POLE PRASKAJÍCÍ V ŽÁRU

Na pole praskající v žáru,
po kterém k obzoru jde žnec,
na slunce lisující z kmenů
líbezný balzám pryskyřic,
na mnohou starodávnou věc,
jež v tichu jen se hlásí k jménu,
byl bys už nevzpomenul víc.

Cizotou páchli dnové tví
a jenom skrze sklo a sklo
dýchalo k tobě tajemství,
jež venku pod hvězdami šlo,
jež krví čpělo z událostí.
Kde oči chtěly les a mrak,
svět končil v koutě začernalém,
šum slov řečených jenom tak
ti plnil sluch a mnohý tlach
od těch dob nesmrtelný málem
vzal v těchto chvílích počátek.
Jak vymeteno ve tvých snech,
hlas domova jsi nezaslechl,
nedařilo se zeleni a ptákům
při vodách otrávených . . .

Však zatím přes žalář těch stěn
šla léta kroky širokými,
hřad lichých besed opuštěn,
obracíš k slunci pohled přímý.
Čas nový čisti z téže tváře,
z týchž dnů a pokojů a zahrad,
jež řadí se jak před oltáře
v klanění naléhavějším
než hlavy sklon, když ponížení jdou -
ti dáno náhradou . . .

Báseň byla pak podstatně přepracovaná do sbírky Pozdravení slunci do této podoby :

NA POLE PRASKAJÍCÍ KE ŽNI

Na pole praskající ke žni,
v něž kosa vjíždí kovem zníc,
na prapor větru lnoucí k stěžni
v příd' krajin vrostlých borovic,
na hlas, jímž ticho náhle zněží,
byl bys už nevzpomněl si víc.

Cizotou páchli dnové tví
a jenom skrze sklo a sklo
dýchalo k tobě tajemství,
jež venku pod hvězdami šlo,
jež krví čpělo z událostí.

Kde oči chtěly les a mrak,
svět končil v koutě začernalém,
slov šumot řečený jen tak
ti plnil sluch a mnohý tlach
od těch dob nesmrtelný málem
vzal počátek v těch pustotách.

Jak vymeteno ve tvých snech,
hlas domova jsi nezaslechl,
zub marnosti jak oheň k dřevu
lnul k útrobám v dnech dlužících,
nedařilo se zeleni a zpěvu
při vodách churavějících. . .

Však zatím přes žalář těch stěn
šla léta kroky širokými,
hrad lichých besed opuštěn,
obracíš k slunci pohled přímý.
Čas nový čisti z téže tváře,
z týchž zahrad, pokojů a dnů

jež radí se jak před oltáře
v naléhavějším úklonu
než hlavy sklon, když ponížení jsou -
ti dáno náhradou . . .

Ve čtyřicátých letech se uhřínovecká fara stala redakcí časopisu Akord, scházeli se tu František Halas, Jan Čep, Jakub Deml, Jaroslav Durych, Albert Vyskočil, Timoteus Vodička, Bedřich Fučík... Za 2.světové války se obrací k vlastenecké tématice a varuje před ohrožením národní existence. Na válku pohlíží jako na boží zkoušku věrnosti.

Sbírka Korouhve (J.R.Vilímek, Praha 1940, vydání prosadil Bedřich Fučík) je odvážným přihlášením se k české minulosti, je v ní silný projev odporu proti německé okupaci. Spásu národa básník vidí v přimknutí k duchovním tradičním hodnotám, k milované zemi, k Bohu. Sbírka musela projít cenzurou, jak o tom píše Bedřich Fučík:

„Pokoušel jsem se pány cenzory aspoň v některých případech přesvědčit o zbytečnosti některých zásahů, porušujících, i když byly nahrazeny, smysl a strukturu básně, jenže jsem neuspěl... A tak musel být například původní verš ve „Vyznání“ (věrnosti a lásky k české zemi) ve znění „za sebou řinčení pekel a před sebou sirobu tvoji“ zeslaben : „před sebou sirobu tvoji a před tebou

pokoru tvoji“ a ztratil na významu i na výrazu. Přísný tvar bylo třeba kamuflovaným opisem dezinfikovat z jakéhokoli závanu podezřelosti. „Zkřesáno má čas na nás na všechny“ musilo ustoupit zpřírodněnému, to jest neutrálnímu „zkřesáno má čas na letorosty“. S podobným zobecňujícím postupem se setkáváme i ve verších: „Zajedno s němým lkáním korouhví tam doma / hrdý van hrdinství dychtící hrnout v nás“ - musil nahradit zase obraz přírodní: „Zajedno s němým lkaním stromoví tam doma, korouhví dychtících van hrdý hrnout v nás“, obraz, který zatemňuje místo aby odhaloval a ujasňoval skutečnost a básníkův záměr. A tak se dělo v mnoha a mnoha jiných případech, některé verše musily být vůbec zrušeny.“

Sbírka Korouhve - M A T C E

Čas váš a náš se naklání a píseň novou
mně zpívati se chce,
v širokost vkročit selských let, kde koně kovou,
stáj kyne vlaštovce.

Kde kohout kokrhá, kde rok co rok svůj chorál
přehrává režná zem,
kde horce dopékán vám v rukou neokoral
chléb rozkrojený všem.

Kde pohádkově dávati z ošatek bez dna
vám svěřil vládce žní,
kde přišla zrním zlákána kuřátka hvězdná,
ó nenarození !

Kde vámi obklopen jak světlem strom já v listí
slov stanul dokořán,
kde se mnou chráněni v ráj zdvihli dnové čistí
sad, zápraží i lán.

Kde štědrost červenců, kde štědrost rukou pukat
zřít v žáru dáno nám.
Sirobou sevřen ze všech stran, však dukát
podoby své teď po vás mám.

Sbírka Korouhve - SEDMNÁCTÝ LISTOPAD

Kdo nadál se, kdo úzkost měl, jak uštěpačně
prach pútek nasypává hory katastrof,
řev řevnění jak kroupy sráží v černém mračně,
jež ledem bubnujícím zdrtí žeň a lov.

Kdo nadál se, kdo říci smí, jak bouřek clona
mu prudce zjevila tvář tvrdých nezbytí,
jak jednou vkrátku příměr krutý Robinsona
mu osud ztroskotání šikmo osvítí.

Kdo nadál se? - Však žhavě zmrazen zmrtevýchvstáním
hekatomb krvavých všech vražd a křivd a ztrát,
pro fičící žal miliónů před svítáním
dne nového se strojím zotvírat.

Nevzdám se, nevzdám větve větrné a podlá
zchytralost chytrých nezvábí mne rtů svých lstí,
nevzdám se, padnu snad, s tím zajedno, co hodlá
ke kmeni přimknout se, až v smršti zasviští.

Jeho verše byly velkou oporou a útěchou a byly za války opisovány, zvláště
„Žalm roku dvaatřicátého“, věnovaný obětem heydrichiády napsaný na
podzim roku 1942, zařazený do sbírky Stará země. Báseň dedikoval Jan
Zahradníček příteli Rudolfu Černému :

Slyš, Bože, slyš !
Když zpívat mám, jen k tobě zpívat mohu,
když mlčet mám, jen k tobě mlčet mohu.
Od úst mých k sluchu, sluchu po vší zemi
přervána cesta slov, čas hluchoněmý
teď žalář můj – a mám-li k tobě blíž,
jenom jak ze dna studní na oblohu.

Zpívat a mlčet možno však jen sborem,
neb nejsem sám a strmě stoupat k Bohu
je marné skorem
bez těch, kdo stejně stýskají zde se mnou,
než pohromy je otlukou, úzkosti přemnou,
neb jestli dechem svým se k tobě zvednu,
jenž Dechem jsi, ó dechem Stvořitelem,
já druhým závažím zas klesám ke dnu
a tíhy nabírám, vždyť tělem
a krví svou já tkvím v národě celém.

Na sto a tisíckrát v něm rozmetán já v zlomku
každém zas celý jsem, od předků do potomků
posloupnost temná hučí mnou jak řeka,
já v mrtvých živ a hledán ztracenými,
v mučených mučen, vražděn s vražděnými
daleko blízko mám a blízko do daleka.

závěr básně :

O vládu, Bože, vládu
on prosí z rukou tvých,
bez ní je list jen v pádu,
vzplanuvší slámy vích,
bez ní stesk služby cizí,
znak hněvu na penízi.

Nedej, by díl těch knížat
v dějinách tolikrát
hrabivou rukou vyžat
zas pro ni musel zrát,
pro ni stesk služby cizí,
znak hněvu na penízi.

Touží zem roztržená
korouhví jednou vlát,
lid sražen na kolena
svobodně poslouchat,
zmizí stesk služby cizí,
znak hněvu na penízi ?

Je zajímavé, sledovat v básníkových rukopisech vývoj textu, než došel závěrečné podoby :

...než pohromy je otlukou, úzkosti přemnou,
neb dechem svým se k tobě pozvedám,
Dechu, Věterku polední, Děťátko koledám
pastýřů naslouchající, však tělem
a krví svou já tkvím v národě celém.

Milostnou poezií je prodchnuta další válečná sbírka Pod bičem milostným, vyšla v Edici Akord, v Brně 1944. Názvem se nechala oklamat německá cenzura a přehlédla řadu burcuujících veršů, i básně nazv. Prosba, věnovanou mládeži odvečené na nucené práce do Německa :

Sbírka Pod bičem milostným - P R O S B A

Vidím, jak s ranečky odcházejí,
a prosím, ó pomni
mladosti bezbranné i křehkosti sestry její,
a prosím, ať prudcí a neoblomní
sršící okřídlení ti
je zaštití.

V očích údiv
svěžesti rosne všech věcí prvotních
jim spanile doutná ještě se neprobudiv
zklamáním ani sveřepou ranou -
tak jdou a jejich povzdech i smích
jak po skle sklouzává hladce
po křehké průzračnosti
smyslů, kde rajská předjaří vanou...

Tak jdou a nemají ještě čeho odříkat se,
vždyť neznají – a jen s dubnovou dychtivostí
se dívají vpřed. ...

V roce 1945 se oženil s Marií Bradáčovou (14.1.1919 – 13.4.2012) a přestěhoval se do Brna. Měli spolu dvě dcery, Klárku, Zdislavu a syna Jana Jakuba. V roce 1957 se ještě narodila dcera Mařenka. Vydává sbírku Stará země (básně z let 1940 – 1945, edice Akord, Brno 1946), do sbírky je zařazen i Žalm roku dvačtyřicátého, ale vyšel i samostatně v bibliofilském vydání v roce 1945.

Sbírka Stará země – BÁSEŇ NA STUDENÉ JARO

Nechce se klíčkům vystrčit ven růžky,
nechce se dešťům rozezvučet stružky.
Ztracená báseň

Ó jaro mé, ó jaro kolikáté,
jež bosé letos kráčíš po jinovatce,
ó stromy mé, pro jakou křivdu nespěcháte
v dny nové listím novým šumět přesladce ?
Pod vámi stále suchá tráva šustí,
nad vámi obloha v svém nedozírném ústí
ledovci mračen hrozí vzdouvat se.

Však krajino ty drsnolistá, nemysli si,
že pro květy tvé prostydlé víc nemám čas,
o šířku života a smrti blíž než kdysi
v sepětí vlašné víček svých já přijal vás,
ó srdce mé, jež jindy jinde bilo,
v blízkosti vaší bít si zalíbilo
navzdory chladnům a vám na souhlas. ...

Opět je zajímavé srovnat finální podobu druhé sloky s rukopisem, který pak básník přepracoval :

Ó krajino ty pohořelá, nemysli si,
že pro krvavou dálku pro vás nemám čas,
o šířku života a smrti blíž než kdysi
v sepětí slané víček svých já sevřel vás,
a srdce mé, jež jindy jinde bilo,
v blízkosti vaší bít si zalíbilo
tím horoucněji, čím víc hoří mráz.

Báseň Svatý Václav napsal v roce 1944, ale vyšla až 1946 v Brně, v edici Akord.

Úryvek básně SVATÝ VÁCLAV

... Tu těžko je člověku, těžko je zemi,
když věci jak posedlé ujíždějí
s praporem stínu v bláznivou nicotu
a šklebí se mi -

Však než z jejich chechtotu
mně z lidí, ach z lidí ještě je tíživěji,
co mdlobou horší než poroba nejtěžší
spoutáni – ani nepláčí ani se netěší,
i když pro zármutek či pro radost
příčin je dost.

Ta malátnost tupá nejvíc mne děsí,
že poslouchá – neposlouchá,
že hledí a nehledí.
Berou ji všechno a nesteskne si,
berou a dávají, dávají berou
věc jednu, však rukou kolikerou,
a ona jak moucha
ve světnici prázdné bez pána a čeledi
naráží chabě na oken náledí
a uniknout vlastně nepřeje si...

.....

A přece jsme tvoji, ty jasný,
a přece než na hrubou sílu dáme víc na sny,
na povel tvůj.
Ty, jenž jindy si jezdil jesení grošovatou
a jablka slunečná zlatými svity
(ó pamatuj, ó pamatuj !)
koni tvému se koulela pod kopyty,
dnes vjíždíš ve zkoušek čas přísný.
Dnes pravdy s tvářemi bludů nás matou, nás matou
a od hrobu k hrobu přetěžkým odrazem
pod kopyty klisny
duní tvá zem.

Poválečný vývoj vedl k politickým útokům na Jana Zahradníčka ze strany nově se formující socialistické kulturní fronty. K básníkovým oponentům patřil např. Jan Drda, Emil František Burian, Václav Běhounek, Ladislav Štoll.

Lyrická báseň La Saletta (bibliofilské vydání s dřevoryty Michaela Floriana vyšlo v nakl. Vyšehrad, Praha 1947), je inspirovaná 100.výročím zjevení Panny Marie v La Salettě.

Úryvek rozměrné básně LA SALETTA

Zvony (zbyly – li jaké) vyzváněly zblízka
na samém srázu věčnosti
Už zrána se stmívalo, přišel déšť a potom slova
má ubohá slova rozprášená od posledního útoku
na zamořené pásma strachu
táhnoucí se podél veškeré skutečnosti mých pěti smyslů
a ještě dál
počala se znovu šikovat
voják za vojákem .....

... Tak sám
jako je každý sám
při narození – ve smrti
a mezitím po celý život
zalykám se uprostřed množství neslýchaného
jež se na mne hrne ze všech stran
jak voda na tonoucího ...

... Aby se tak Evropa vrátila k své první lásce
holdujíc Beránkovi
aby se tak můj národ vrátil
svatý Václave .....

Báseň Znamení moci, byla dokončená v roce 1951, těsně před zatčením. V poválečných básních se objevuje úzkost, naděje, varování před blížící se pohromou, zklamání z vývoje v poválečné republice - „ani hrůzy války nepřiměly lidstvo k pokání a k návratu k Bohu“. Znamení moci vyšlo až v Paříži, v edici Svědectví v roce 1966, pak v Římě 1968. Náklad připraveného domácího vydání v Čs. spisovateli (Praha 1969) byl v roce 1970 zničen. Báseň byla opisována a kolovala po mnoho let.

I poválečné připravované vydání triptychu České vánoce (Advent, Cestou k jesličkám a Koleda) u nakladatelství J.R. Vilímek se nakonec z cenzurních důvodů neuskutečnilo.

Z N A M E N Í   M O C I

Bylo k zalknutí

Nikoli naráz
nikoli všichni najednou
ale nenápadně a tu a tam
tak jak zněl příkaz dne
nepozorovaně se rozkládat
poslední zbytky minulosti se vytrácely ....

... A v té chvíli
já se zděsil
co se stalo s člověkem
co se stalo s jeho tváří
ve které, jak jsem viděl, se neobráželo sebeméně
z dvanácté hodiny historie, jež měla nastat

Přesně tak, jak si to přáli hlasatelé šťastného Živočicha
bylo prázdno před očima a bylo prázdno za očima
Vychvalování zubní pasty se neslo jak rouhání
v samém sousedství chrámů, jejichž zvonům
a jejichž varhanám bylo z nedopatření ještě dopřáno
úpět a oslavovat .....

..... Byla jich hrstka
zrovna jak zrní v hlíně
spravedlivých a milosrdných
a touto setbou se obrozovala zem

Vždycky tomu tak bylo
Vždycky tomu tak bude

Duch, který nezahálí
nikdy a nikde
a jestliže jste ucpali všechna ústa
aby nemohl promluvit
jsou zde ještě nemluvnátka, jsou zde ještě umírající
tito sousedé tmy počáteční a tmy konečné
a jejich ústa hořkostí stejnou stažená
úsměvem stejně blaženým
vyznávají .....

Básnická sbírka Rouška Veroničina byla vydána jako soukromý bibliofilský tisk v počtu 300 výtisků Pavlem Parmou ve Frenštátě pod Radhoštěm v roce 1949, ale z cenzurních důvodů nedatována. Druhé vydání pak vyšlo v Římě v roce 1968 v edici Vigílie.

Sbírka Rouška Veroničina - MRTVÝM Z VÁLKY

Kdejaká tříška hloub se ještě zadře,
nedals mi, čase, zcela za pravdu ?
Troskami kráčím – troska sám – to v hadře
své hanby za mrtvými jdu. ...

... Lze mávnout rukou – staň se bezuzdnosti,
tak nebo onak svět se zatočí...
Jsou zde však mrtví, těžkou hvězdnatostí
záhady přísně hledí do očí.

A ptají se, a ptají se : Ty živý
zapomenouti na sen mohl bys ?
Nechvět se s námi lehkým chvěním jívy
o všechno živé – tak jak chvěl ses kdys ?

A já si vzpomínám, já skuhrat nechci,
i na popravišti bych něhou vzdych.
Jsou to přec naši – snové naši křehcí,
jenom pel nesetřít jim s křídel zářivých.

Sbírka Rouška Veroničina – T A S O V

Jakubu Demlovi

Bouře přišly s námi
oslavit váš svátek Syna hromu
urputný liják na okna bubnoval

A potom
červencové odpoledne z které si vaší básně
rozklenulo se nad domem skrz naskrz otevřeným
Těžká vůně žní přešla po zápraží, všude v polích
přes dozrávající klasy lidé rozprávěli
Bylo slyšet každé slovo
třebaže přicházelo z nesmírné dálky dětství
a kdybych byl vyšel brankou za zahradu
snad bych byl spatřil mrtvé naše
skloněné nad dávnou sklizní...

Ale já nezapomněl ani v této chvíli
ani v tomto domě svobody
střežené stůj co stůj
jaký je čas
a že se tam venku dokonává výprodej člověka
stále víc pod cenou
takže nic už nezůstalo v lidech na svém místě
nic už v nich není nezbytné ...

V roce 1949 byl v Brně vydán Cyrilometodějský kancionál, pro který Jan Zahradníček napsal texty ke 4 písním :

Mezi písně vánoční je zařazena píseň č.33 o osmi slokách, nápěv napsal Antonín Hromádka, ředitel kůru na dómě v Brně:

1.sloka - Když svět v bouři zlé se zmítá
a není nač se spolehnout,
když se vkrádá zloba skrytá
přes práh domu v dětský kout...

Moc vánočně píseň nepůsobí, ale zprostředkovává nám vypjatou atmosféru nástupu totalitní moci.

Ke svaté Ludmile je píseň č.253 – 7 slok, nápěv napsal Iša Krejčí, hudební skladatel a ředitel olomoucké opery.

1.sloka – Ještě než vzpjal se první chrám
nad vrchy této země,
ještě než pokoj vešel k nám
a zvon se ozval temně,
ty první zaslechlas
horoucí Kristův hlas
z úst kněze Metoděje.

A velice odvážná je závěrečná sloka :

7.sloka – Nedopust', svatá Ludmilo,
co zloba znovu chystá,
aby zde někdy skončilo
to zvěstování Krista,
nedopust' pro svůj skon,
by zmlkla zvěst,
již zvon – zde hlásá každodenně.

Posmrtně byla píseň zařazena také do Kancionálu českých a moravských diecézí na nápěv Petra Ebena z roku 1967 (vyd.1973, 1977, r.2004 vyšlo 30.vydání).

Šest slok je shodných, ovšem 7.sloka je změněna – kdopak asi byl autorem ?

S námi buď, svatá Ludmilo,
přímluvo naše jistá,
všech srdcí věrných posilo,
zvěstovatelko Krista !
Tvůj život i tvůj skon
kéž znějí nám jak zvon
chval božích každodenně.

Pod číslem 256 – 6 slok je píseň ke svatému Prokopu na nápěv barokního jindřichohradeckého skladatele a básníka Adama Michny z Otradovic (sbírka Loutna česká vyd. roku 1653, nápěv Nebeští kavalerové).

1.sloka – Postrachu zpupných v dobách všech,
s jakou to slávou
zdvíháš se mocný v srdci Čech
tam nad Sázavou,
svých krajanů vždy věrná stráž,
veliká pomoc, mluvčí náš
v tom sporu odvěkém
o víru, řeč a zem.

A opět zazní statečné verše, které mohly být poslední kapkou básníkovy zatčení:

5.sloka – Udeř svou berlou vetřelce,
jenž odkudkoli na statky víry sáhnout chce,
zahoj, co bolí.
Záštitu čistých, dej, by zlo
zkroceno tebou sloužilo
v náš prospěch bezděký
tady i navěky.

6.sloka – Drž silně, hrozný opate,
navzdory smrti
dědictví kdysi přijaté,
jež nerozdrtí
zlý čas a vládců nepřízeň,
nepřestane se vlnit žeň
a stoupat v modrojas
vděčnosti naší hlas.

Autorem textu čtvrté písně v kancionálu je v první sloce Jakub Pavelka, 2.- 4.sloky je Jan Zahradníček. Píseň č.288 – 4 sloky, Hospodine, mocný králi... je na melodii Matěje Václava Šteyera (Český kancionál, 1.vydání Praha 1683).

2.sloka – Škūdce Církvě potři, Pane,
v moci jejich neslýchané,
ať svět pozná v ustrašení,
jako Ty že nikdo není,
Církev Tvá že nepřestane.

Jiří Hanuš cituje v doslovu knihy Mezi nás prostřena noc... Zdeňka Kalisty :
„ Chtěl psát ne pouze poezii pro sebe, ale kostelní píseň – text pro zpěv církve shromážděné ke mši svaté nebo k jinému liturgickému obřadu. Vypravoval mi, že byl před časem vyzván, aby přizpůsobil nové době staré texty katolických zpěvníků, a z toho že mu vyrostl úmysl vytvořit nějaké vlastní kostelní písně, jmenovitě k blahoslavené Anežce, o jejíž kanonizaci se od nastoupení Josefa Berana co arcibiskupa pražského jednalo. Ve vězení jedna taková píseň k blahoslavené Přemyslovně v něm dozrávala, a Zahradníček mi ji po paměti přednesl. Ale tentokrát jsem nemohl tak nadšeně souhlasit jako při jiných verších, jež mi předložil předtím. Báseň sama nebyla špatná, třebaže nedosahovala výše jiné jeho tvorby. Ale naprosto se nehodila jako píseň kostelní, určená širokému davu v kostele shromážděnému. Vyložil jsem Zahradníčkovi, že už invocace, kterou píseň začínala, „Princezno z časů katedrál“, by narazila u prostého lidu, kterému je kostelní píseň především určena, na jistou nesrozumitelnost(...) , a poukázal jsem i na jiná místa, která by ústa širokých mas v kostelích sotva dovedla s porozuměním vyslovit. Zahradníček zesmutněl.“

Další písně zůstaly v rukopise :

K svatému Vojtěchu o 4 slokách, zhudebnil Josef Bohuslav Foerster (1859 – 1951), český skladatel a hudební pedagog, autor opery Eva, 5 symfonií, sborů, komorních skladeb...

1.sloka – Popojdi k nám a zdvihni kříž
nad zemí Přemyslovců,
ať vidí všichni, jak se skvíš,
přeslavná hvězdo Slavníkovců...

Píseň k svatému Václavu má 8 slok.

Závěrečná sloka – Koruna tvá v tmě katedrály
dál čeká, čeká na svůj čas.
A celá zem se k tobě valí,
a z hloubek jejích stoupá hlas:
Zahynout nedej, když se bída
jen s bídou větší ještě střídá,
vysvobod' věrné své,
ó svatý Václave.

Píseň k svaté Anežce - 8 slok.

1.sloka – Spanilá sestro katedrál,
lilie z rodu Václavova,
ruku tvou žádal mnohý král,
nevěsto krásná císařova.
Ty prsten od nich nevzalas,
jinam tě vábil srdce hlas
za Kristem Pánem, tvým
ženichem nebeským.

Ve vězení pak Jan Zahradníček napsal na žádost spoluvězňů verše na Mozartovu ukolébavku (autorem melodie není W.A.Mozart, ale Bernhard Flies):

Princi můj malinký, spi.
V žaláři za mřížemi
na řasách s obrazem tvým
tatíček vzpomněl, než zdřím.
Usnul a teď se mu zdá,
právě že s tebou si hrá.
Synáčku, spi spokojen,
andělé chrání náš sen.

Sestra tvá s panenkou již
spinká – já dělám jí kříž.
Hříbátko dovádivé
tulí se k matičce své,
tulí se ke květu květ,
usnul už daleký svět.
Matka noc očima hvězd
hlídá žal dědin a měst.

Dětem básník napsal v roce 1951 sbírku básní Ježíškova košilka, dřevoryty vyzdobil a vydal ve 42 výtiscích Jaroslav Olšák v Místku, antedatováno rokem 1947.

UZDRAVENÍ DĚVČÁTKA

Nikomu nechtělo se spát.
Oblaka prosincová
jako nová
zářila v čas ten překrásný.
Byla to radost, kam zvěst přišla,
že hvězda betlémská už vyšla,
dětem se zdály jasné sny. ...

13.června 1951 básníka Státní bezpečnost nezákonně zatkla a držela ve vazbě v Brně na Bratislavské ulici. Společně s tzv. protistátní skupinou, ve které byli Ladislav Kuncíř, Václav Prokůpek, František Křelina, Josef Knap, Bedřich Fučík, Zdeněk Kalista a další, byl v červenci 1952 odsouzen ke třinácti rokům. Na přímluvu Jaroslava Seiferta, který osobně intervenoval u presidenta Zápotockého, mu byl pak trest snížen na 9 let, takže byl vytvořen předpoklad pro podmíněčné propuštění. Manželka s dětmi se musela vystěhovat z Brna, přestěhovala se k tetě do Uhřínova.

Sbírka Dům Strach obsahuje básně z vězení, vznikaly 1951 – 1955: první vydání vyšlo v Torontu u Škvoreckých v roce 1981. Jednotlivé básně z věznice na Pankráci vynášel hlavní dozorce vězeňské tiskárny tiskař Václav Sisel. Jan Zahradníček mu svěřoval své texty a pan Sisel je zakopal na své zahradě. K vyjmutí ze zapečetěné láhve došlo 30.března 1968,kdy začínalo Pražské jaro.

Sbírka Dům Strach - NA PRVNÍ DOPIS Z DOMOVA

Mezi jiným čtu také v psaní tvém,
že v oknech už kvetou petunie
a filodendron list vyráží za listem.

Bude krásně k večeru na balkóně
vysoko nad městem básní mých,
zatímco slunce přechází po zácloně.

Oči zavírám, vidět nechci.
Jiný teď úděl já přiřčen mám
zde dole – hluboko pod ulicí.

Milióny očí jsou v této chvíli,
jež spatřit by chtěly a nespatří,
co násilím od nich odloučili...

Prostřednost pekel ohavnější zde hubí nás.
Zuby nehty já naděje držím se.
Věř mi. Tma přejde. K vám vrátím se zas.

Sbírka Dům Strach - D C E Ř I

Daleký svět a dveří kolikero
od sebe krutě oddělují nás.
Jsi za lesy a jsi zde se mnou, dcero,
v ten žalární zlý čas.

Zas kladu si tvou hlavu na rameno
a kolem krku cítím ruce tvé,
zas držím tě a říkám si tvé jméno,
zatímco hledím do tmy zářivé.

A modlím se : Ať Bůh tvé kroky chrání,
až sama rozběhneš se za štěstím.
Ať na tvou cestu jasnou od svítání
nepadne z hříchů našich ani stín.

V září 1956 potkala Jana Zahradníčka velká rodinná tragedie - v třebíčské nemocnici na otravu muchomůrkou zelenou mu zemřely dcery Klára (8.9.) a Zdislava (9.9.). Manželka Marie a syn Jan Jakub přežili. Básníkovi byla povolena dovolená, s příslibem podmíněčného propuštění. Ale po čtrnácti dnech musel nastoupit znovu do vězení na další čtyři roky.

Ještě píše v dopise své ženě ze 3.září 1956 z Mírova : „...Těším se, až budu doma, nebudu už Vaše obrázky potřebovat, budu Vás mít všechny v originále, Tebe a Jeníka a obě naše slečny. Už jsem Ti psal, že mám z nich trochu trému, neznají mě...Vzpomínal jsem dneska, že Zdislava má první školní den...“
Ale v dalším dopise po návratu na Mírov 27.září píše: „Zde se za mé nepřítomnosti rozšířila zpráva, že jste zemřeli všichni, takže můj návrat a mé ujištění, že jste už zdraví a Jakoubek chodí do školy, mnohé naše přátelé upřímně potěší. A já sám si znovu a znovu uvědomuji to veliké dobrodiní, že mi Bůh nechal Tebe a Jakoubka... Tento dopis začíná slovy: „Tak Ti přece ještě píši z místa, o němž jsem si myslel, že se na ně už nevrátím. Ale nebuď smutná, včera jsem byl ujištěn na povolaném místě, že do čtrnácti dnů nejdéle se budu moci k Tobě vrátit načisto. Spoléhám na to pevně, stejně jako na ujištění našich

přátel, a budu počítat dni, kdy Tebe a Jakoubka zase uvidím a už nebudu muset od Vás odcházet.“ V dalším dopise z 8.října píše: „Čekám netrpělivě každý den, že budu podle daného slibu propuštěn a vrátím se k Tobě a už nebudu muset nikam odjíždět. Těším se nesmírně a mám t aké chvílemi strach, že se to nějak protáhne, což by nebylo na těchto místech nic divného. Vzpomínám si na to, co je napsáno nad Dantovým Infernem: „Zanechte naděje, kdo sem vstupujete,“ a i když vím, že zde už dlouho nepobudu, jsem sklíčen každým dnem a každou hodinu, kterou je mi zde ještě určeno strávit. Vzpomínám na brněnské přátele, kteří se o nás v našem neštěstí tak starali, a doufám, že ani teď na nás nezapomenou.“

Originál dosud nezveřejněného dopisu, kdy Olga Konečná a Prof. PhDr. Robert Konečný píše Marii Zahradníčkové tuto situaci doplňuje :

7.října 1956, v Brně.

Drahá Mařenko,

denně se chystám napsat ti a stále odkládám v naději, že přijde nějaká určitější zpráva s těch několika stran, kam jsme se obraceli, jíž bych tě mohla aspoň trochu potěšit. Zatím však nemáme nic, co by se nějak podstatně lišilo od sdělení, které jsem ti poslala před 3 týdny. Jen další dopis od Jar. Seiferta přišel, v němž opakuje, co jste si přečetli v jeho první zprávě. - je tomu dnes dvě neděle, co jsme byli u vás, zdá se nám to dlouhý čas a cítíme s účastí s vámi jak těžce se jím musíte protrpět. Doufám však, že nejbližší dni aspoň s tohoto trápení vás vysvobodí.

Přikládáme koncept žádostí, které by snad bylo dobré doporučeně odeslat. Kdyby během tohoto týdne nedošlo kladné vyřízení, prosím Tě, napiš nám tak, abychom mohli příští neděli za Tebou přijet a dohodnout se na dalším postupu.

Od paní Marty jsme slyšeli, že Jeníček měl chřipku, doufám, že už je zdravý? I Ty buď na sebe opatrná a prosím Tě, kdybys cokoli potřebovala, abys napsala! Chtěla jsem se za Tebou rozjet dnes, ale uvážili jsme, že počkáme ještě týden. Taky náš Honzík byl trochu nachlazen- je mu však již lépe. Od Olinky mám vyřídít zvláštní pozdrav Jiříčkovi. Mám mu přivést toho Malého Bobše ?

Máme takovou nasmělou naději, která se bojí být zklamána, že se snad příští neděli shledáme všichni. Je to naše nejvroucnější přání.

Pán Bůh vás opatruj !

Upřímně Tvá Olga.

Drahá Mařenko,

Jsem přesvědčen, že už se brzo vaše obapolné trápení skončí. Přece však považuju za dobré, abyste ihned ještě poslala tři dopisy, jež v konceptu posílám, a pošlete je ovšem expresně a doporučeně. Dopisy prezidentu republiky a jeho paní na adresu Praha- Hrad, dopis hlavnímu prokurátorovi na adresu: Pan hlavní prokurátor krajské prokuratury v Olomouci. I Jar. Seifert mi napsal, že teď už má naději. Tak i Vy ji neztrácejte- a když jste byla tak nasmírně statečná a pevná ve dnech nejtěžších, vydržte ještě těch několik dnů dalších až do shledání s Janem.

Ruce Vám vroucně tiskne

Váš Robert

Kdyby Jan do pátku nepřijel, napište !

Básník ale už 15.října ví, že naděje na propuštění byly plané a reaguje dopisem:

„ Milovaná Mařenko,

tolik jsem toužil po tom, abychom dnešní náš památný den oslavovali spolu doma, a místo toho sedím ještě zde a píši Ti v náladě tak sklíčené, v jaké jsem Ti za těch víc než pět let žalářování snad nikdy nepsal. Není a není slitování, dnes jsem odsunul stranou naději na návrat, návrat v dohledné době.

A brněnským přátelům, kteří nás tak těšili, napiš, že si z nich dělal někdo dobrý den. Bylo by dobře, kdyby ses tam za nimi rozjela nebo jim aspoň tyto řádky poslala. Ty tři neděle, které jsem zde už po svém návratu, mě zdrhlo snad víc, než těch předcházejících pět let. Snad mají nějaký smysl ty hodiny, dny a týdny, které se mi zde tak nekonečně vlekou, ale já ten smysl už nechápu, sedím nebo ležím v naprosté nečinnosti a shledávám v sobě poslední zbytky sil, abych vydržel ty hodiny, dny a týdny, které tak málo utíkají. Bojím se až skoro vzpomínat na domov, na Tebe a na Jakoubka, vidím Tvou opuštěnost (kdyby tam s Vámi byla aspoň maminka!) a nemohu nic udělat, abych Ti pomohl. Jenom strach mě občas přepadá, že ztratím i Vás. Najdeš-li v sobě ještě trochu síly, napiš mi jenom pár řádků, že jste zdraví a jak se Vám vede...“

Název poslední sbírky Čtyři léta vymyslel a k vydání připravil Bedřich Fučík. Jsou to verše z let 1956 – 1960 vzniklé na Mírově, v Leopoldově a z několika měsíců prožitých na svobodě v Uhřínově. První vydání vyšlo v nakladatelství Československý spisovatel – Klub přátel poezie, v Praze 1969.

Sbírka Čtyři léta - P O Z D R A V

Posílal jsem ti pozdrav po měsíci,
jak oknem hleděl na mne skrze mříž.
Mezi nás prostřena noc šelestící,
na druhém konci okno tvé, kde spíš.

Mezi nás prostřena noc červencová,
a na dně noci stromy ve vánku.
Větev za větví zvěstují si slova,
jež domov šeptá dětem do spánku.

Mezi nás prostřena ta šumná země,
zem smrčin, žit a potoků a střech.
Tak daleko, jak od tebe je ke mně,
i blízko tak, já cítím její dech...

Spi, s dětmi spi, ať oddych poskytne ti
noc pod čelenkou vlhkých letních hvězd,
ta zem, na niž jsme přivedli své děti,
jež s tebou si ji budou věčně plést.

I já zde zaslech v nočním šelestění,
jako když ve spánku se obracíš.
Bylo to bílých rukou zaúpění,
či měsíc pohladil mě skrze mříž ?

Smrt Zdislavy a Kláry se promítá v rozsáhlé básni

Č T Y Ř I L É T A – (úryvek) :

...Čtyři léta
a ony se nevracejí. Zato já jsem se vrátil,
chudá náhražka jejich zvučící zpěvné přítomnosti,
jež dosud nevyprchala plna půvabných zkazek o nich.
Jak dlouho ještě, ale bez drásavosti budeme vzpomínat
na jejich drobné skutky, brát do rukou po nich
šátek či malovánku, jež přijaly kdysi otisky jejich prstů,
i s vadami výslovnosti citovat jejich výroky případné,
jejich záliby v převlékání, v hadříčkách, střepech a kamíncích,
tu dravou zvědavost dětství...

A opět smrtí dcer je poznamenána báseň

H O U S L E A F L É T N A (1.část)

Jen jako vlaštovky v letu se mihly kolem nás.
Ony to nejčistší, nejvzácnější z nás obou,
jež mají teď místo
mezi hvězdami
v jednom z devatera prstenů, jejichž blažený plápol
obklopuje tajemství Grálu.

A ty neběduj, nenaříkej, že nikdy
nebudou slavit své šestnácté ani dvacáté
narozeniny tady na zemi a že nikdy
neprocitnou v májovém jitru
rozeznělém jak zelená basilika
flétnami drozdů,
houslovým šumem křídel a lístečků
roztrásajících přečistou vůni prvních polibků, prvních slibů.
Nikdy nebudou spěchat k dostaveníčku s budoucností
a jejich prsty se blaženě nezachvějí
přijímající prstýnek nebo růži.

Jak byly načrtnuty
v mysli Boží,
jejich cesty zůstanou přímé a čisté.
Jejich střevíčky nepotřísněné blátem země
budou zářit jak sandály andělů mezi pampeliškami hvězdami
na nebeském trávníku.

Jejich čela vyhrnutá jako rozmachem křídel
v blaženém údivu
nikdy nebudou přeškrtnuta vráskami starostí, stáří se netkne jich,
nikdy hořkost poznání nezkriví jejich rty. Jejich srdce
nikdy nenahlodá červ nevěry, jejich srdce
dva rubíny zářící
neposkvrněnou bělostí roucha jejich.

Poslední dopis z vězení z 250 posílaných své ženě Marii (její dopisy se nedochovaly) je z 1.května 1960:

„Můj řádný návrat by nastal až v měsíci červnu, a ačkoli máme za sebou už málem devítiletou zkoušku čekání, čekat ještě celý další měsíc na den návratu připadá najednou nad síly mé a podle všeho i Tvé. Jsem sice pln naděje, že tento dopis je opravdu už poslední, který Ti odtud píše, ale na druhé straně musíme být připraveni zachovat klid a trpělivost, kdyby se naše shledání o těch pár neděl ještě oddálilo. ...prosím o to, abych ničím nepokazil ten vzácný dar, dar shledání a nového života ve dvou a v rodině s dětmi a s Tebou. Musíš mít se mnou trpělivost, budu-li někdy podivný nebo málomluvný... Ať Jakoubek moc nezahálí, učí se a hraje na housle.“

Tentokrát se naděje z propuštění naplnily a básník byl z rozhodnutí Krajského soudu v Nitře 11.května 1960 konečně propuštěn a vrátil se k rodině do Uhřínova.

U h ř í n o v s k ý   d e n í k

.....

Od 3.června si začal psát deník, ve kterém se opakují témata, jenž básníka zaměstnávala : krása přírody z okolí Uhřínova, četba knih, starosti a radosti s dětmi, návštěvy, existenční starosti a zdravotní stav :

„4.června - ...vůbec jsem byl připraven o mnoho věcí, což teprve dodatečně s novým a novým pocitem hořkosti budu zjišťovat. Ale přesto nelze říci, že tamto nebyl život, že těch devět prázdných a ztrouchnivělých oříšků, jimiž veverky pohrdají, jak je to napsáno v jedné básni. Byl to život svého druhu a snad někdy intenzivnější než ten normální život venku, a především – patří to už k mému životu. Kdyby mi někdo nabízel, že mohu těch devět let ze svého života vyškrtnout a být takový, jaký jsem byl předtím, myslím, že bych odmítl, protože bych nechtěl za žádnou cenu už být takovým člověkem, jakým jsem byl před svým uvězněním. - Chtěl bych co nejvíc užít letošního léta, které tak nádherně začíná, jen kdybych byl mobilnější. Je pravé svatodušní počasí, sám blesk a hrom, a uhřínovské lesy a potoky šumí a zurčí a zpívají, jako bych byl od nich nikdy neodešel. První kniha, kterou jsem doma otevřel, byla Claudelova Corona.“

„19.června, neděle – Po návratu z kostela jsme poslouchali s M. při vaření oběda, zatímco já chvílemi psal dopis, symfonický koncert z Vídně (jako kdysi před lety v Brně), krásného Haydna, houslový koncert Beethovenův a po přestávce, kdy jsme už zasedli k obědu, Schubertovu 6.symfonii, jejíž poslech však byl přerušen náhlým příchodem bouře. Celé odpoledne pak hřmělo a pršelo. Teď k večeru lesy zastřeny mlhou, vzduch teplý vlhký jako ve skleníku. Čtu u otevřeného okna Ricciottiho, četbu solidní a povznášející.“

„26.června, neděle – Minulé dny jsem opisoval pro přátele básně o našich dvou, které – bude jich asi deset – tvoří zvláštní oddíl sbírky pod názvem Přehráno na varhany. Byla to práce potěšující, jsou to nepochybně dobré verše, zachycující někdy celou hloubku té hrozné skutečnosti, kterou ovšem nevyčerpají.“

„15.července – Včera ve čtvrtek na návštěvě v Tasově. Vstával jsem už ve čtyři, abych byl ráno na místě, ale v Meziříčí mi tasovský autobus ujel, musel jsem čekat až na ten polední, sedět na náměstí pod lipami a číst Modrou a zlatou. V Tasově to už je troska toho, čím býval kdysi po celá desetiletí Jakub Deml. Otékají mu nohy, má kostnaté stařecké ruce, těžko se pohybuje od stolu k oknu, ale z očí mu stále číší světlo ducha, který tak oslňoval. Jeho přítomný stav je bědný i po té stránce, že je opuštěn těmi, kteří měli u něho zůstat až do poslední jeho hodinky, ale tato secese, která kolem něho vytvořila takové prázdno a ticho, je nepochybně v logice jeho osudu. Ten který dovedl tak silně prožívat a mohutně vyjadřovat vztahy k ostatním lidem, zůstává sám večer svého života, sám ve svém domě, v tom domě uprostřed krásné zahrady, která se rozléhala kroky a hlasy tolika návštěvníků, přátel, obdivovatelů i zevlounů a která ještě o jeho sedmdesátinách hučela jako úl modlitbami, zpěvem a vzrušenými hovory. On, který se hnal jako vítr tolika lidskými osudy, dnes se s velikou námahou doškrabává po schodech do své kapličky, kde stále celebruje. ... zůstává tak trochu Jobem na smetišti a trochu králem Learem, který jen pro svou moudrost a pro své stáří nezešílel nad lidským nevděkem.“

(pozn.: Jakub Deml zemřel 10.února 1961)

„19.července - ...Odpoledne mě Václav zavezl po silnici až pod Čichnu, kde kouzlo těch dávných míst ještě nevyprchalo...Jen potok spěchal pod lesem, a za ním v bývalém našem lese se žlutal kvetoucí janovec- jařmín. Rozhodli jsme se k návratu a v té chvíli se to stalo. Motocykl po zvlhčené trávě sklouzl, spadli jsme a já se narazil hrudí o řídítko stočené dozadu. Chvilku jsem lupal po dechu, který jsem zase chytil, ale bolest z obraženiny zůstala a trvá až do této chvíle.“

„13.srpna – Včera den sv.Kláry, svátek naší Klárky. Odpoledne návštěva Robertových (pozn.- dr.Robert Konečný, viz přepis rkp. dopisu ze 7.října 1956), všech čtyř,z jejich letoviska u Oslavy. Jsou tak hodní. Žijeme zde tak sami. Teprve při té návštěvě jsem si to zcela uvědomil. Bez přátelských pohovorů a s řídkou korespondencí, tak nám tu plynou dni a týdny tohoto deštivého a přece krásného léta. Byl bych zcela spokojen s tou naší osamocností a skromností, která nemá daleko k bídě, kdyby mé srdce dělalo svou povinnost a nepůsobilo mi věčný pocit únavy a malátnosti.“

„26.září – Vrátili jsme se z dvoudenní návštěvy v Mastníku autem. Po celou dobu utahán a deprimován pocitem, že to není se mnou dobré...viděl jsem,jak jsou všichni, i ti, kteří šli se mnou, sklíčení mým desolátním stavem, snažil jsem se ten trapný dojem potom rozptýlit tím, že jsem o tom začal sám hovořit a ujišťovat, že je to přechodné a brzo se to upraví. Sám jsem tomu v té chvíli nevěřil, ale teď tomu věřím, sedím zase doma a všechno jako by se mne spadlo. Čekal mě tu dopis ze Svazu spisovatelů (podepsán Ivan Skála), který mě vyrozumívá, že mi bude Státním nakladatelstvím KLHU přidělen překlad povídek K.F.Meyera, abych se sám v té věci obrátil na Jana Řezáče. Z dopisu, jinak strohého, jasně vysvítá, že mi budou přidělovány i další překlady, zkrátka, že mě vzali na vědomí. Přiznám se, že se mi značně ulevilo.“

Poslední zápis v deníku „28.zář – Den svatého Václava, venku to opravdu tak vypadá, slunečný chladný den, stromy se ohýbají pod tíhou ovoce, listí hnědne a rezaví, vybírají se brambory a jistě také někde seje pšenice a česají hrozny. Ale kam se nám asi poděl ten, který to všechno objíždíval na své grošované klisně? On dědic a kníže milénia? Všechno je tak, jak bylo odedávna, slovo jednou vyřčené platí provždy, jenom my nejsme v této chvíli ozvuční na kovové tóny jeho chorálu, je v nás němo a prázdno. Ale i ta němost i ta prázdnota zachovávají dále podobu a tvar toho, který ji kdysi zaplňoval, světec i postava mýtická. Světlo chrámu i bájeslovné šero modelovaly v nás jeho tvář, patřil zemi, kterou vyzdvihoval do jasu nebes, a patřil nebi, které v něm sestupovalo mezi věci tohoto světa. Jenže to co jsem napsal v minulém čase, platí i pro přítomnost i pro budoucnost, hodiny úzkosti přicházejí a odcházejí, ale radost křesťanská trvá.“

7.října 1960 básník umírá.

Byl v roce 1966 rehabilitován a po listopadu 1989 se řada jeho sbírek dočkala dalších vydání. V roce 1991 byl posmrtně vyznamenán prezidentem Václavem Havlem Řádem TGM.

Literární kritik a jeho editor Mojmír Trávníček o básníkovi napsal:
„Překročil rozměr vlastního utrpení a rodinné tragedie zemřelých dětí a vzepjal se k úžasným biblickým a kosmickým básním.“
A krásně to řekl přísný a uznávaný kritik F.X.Šalda: „Velký kouzelník verše, harmonizátor a modulátor po Březinovi největší, kterého máme.“

Napsáno v listopadu 2015 k 110.výročí narození českého básníka Jana Zahradníčka.

Stručný přehled díla :

1) básnické sbírky a básně s rokem vydání:

1930 - Pokušení smrti
1931 - Návrat
1933 - Jeřáby
1935 - Žíznivé léto
1937 - Pozdravení slunci
1940 - Korouhve
1944 - Pod bičem milostným
1946 - Svatý Václav
1946 - Stará země
1947 - La Saletta
1947 - Ježíškova košilka (1951)
b.r. - Rouška Veroničina (1949)
1969 - Znamení moci
1969 - Čtyři léta
1981 - Dům Strach

2) próza

1939 - Pláč koruny svatováclavské
1939 - Náš kraj a kniha
1940 - Oslice Balaamova

3) překlady

R.Billinger, Claudel, T.Corbiér, R.Desnos, G.Le Fortová, J.Galsworthy,
S.George, F.Holderlin, G.M.Hopkins, J.Laforgue, J.Lebrau,
T.Mann, E.Mannová, E.Mörike, C.Norwid, G.Nouveau, R.M.Rilke,
P.B.Shelley, Thompson, L.Uhland, Q.Zernatto, S.Zweig ...

4) příspěvky

Akord, Almanach Kmene, Archy, Jiskra, Listy pro umění a kritiku, Lumír,
Na hlubinu, Poesie, Tvar, Země krásna...

Stručné poznámky k jednotlivým osobnostem :

Georges Bernanos, nar. 1888 v Paříži, zemřel 1948 Nevilly, dramatik, esejista, romanopisec. Francouzský spisovatel katolické a monarchistické orientace. Zfilmované romány – Pod sluncem satanovým, Deník venkovského faráře.

Jan Čep (nar.1902 Myslechovice u Litovle,zemřel 1974 v Paříži). Přítel Jana Zahradníčka a Bedřicha Fučíka. Spisovatel, esejista, překladatel z pěti jazyků, absolvoval pobyt u Josefa Floriana ve Staré Říši. 26.února 1948 vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů, v srpnu 1948 emigroval do Francie, kde je i pochován.

Rudolf Černý se narodil 14.dubna 1905 v Lažínkách u Moravských Budějovic, 1924 maturoval na reálném gymnáziu v Mor.Budějovicích a pak studoval Filosofickou fakultu Karlovy univerzity. Zabýval se literaturou, filozofií a estetikou. Již za studií překládal pro vydavatelství Melantrich. Přispíval do revue Tvar, do Akordu, do Rozhledů a do Listů pro umění a kritiku. Psal např. o díle Jakuba Demla, o výtvarném umění Otty Stritzka, Marie Florianové... Učil na gymnáziu v Českém Těšíně, kam je adresován výše zmíněný dopis Jana Zahradníčka, dále na gymnáziích v Kroměříži, Trenčíně, Košicích, v Třebíči a po roce 1948 v Moravských Budějovicích a na měšťanské škole v Jaroměřicích. Jeho manželka byla též středoškolskou profesorkou, ale po roce 1948 za kritický komentář vyhozena, tak pracovala na poště. Rudolf Černý 11.12.1979 umírá v Moravských Budějovicích na rakovinu plic. Básník Jan Zahradníček dedikoval svému příteli báseň Žalm roku dvaadvacátého.

Václav Černý (26.3.1905 – 2.7.1987) literární vědec, kritik a překladatel z románských jazyků. Jeho vědecký zájem sahal od středověku, baroka, romantizmu až k modernizmu. Po studiích v Dijonu se habilitoval v Ženevě v roce 1931. Po roce 1945 jmenován profesorem Karlovy univerzity, v oboru srovnávací literární historie. Po nuceném odchodu z KU v roce 1951 pracoval jako vědecký pracovník ČSAV. Mimo jiné napsal Paměti - tři díly ze čtyř plánovaných.

Jakub Deml (20.8.1878 Tasov, 10.2.1961 Třebíč), studoval na Bohosloveckém semináři v Brně, v průběhu gymnazijních studií se seznámil s Otokarem Březinou. Po krátké spolupráci se rozešel s Josefem Floriánem, na příkaz biskupa Huyna se odstěhoval do Prahy (1912). Přátelství s F.X.Šaldou a návrat na Moravu. Uchýlil se do Tasova, kde si 1922 postavil dům. - 135 děl - např. básně v próze – Moji přátelé, Lyrické prózy – Tanec smrti, povídky, deníky – Šlépěje, 26 sv.

Jan Dokulil, katolický kněz, básník a překladatel, švagr J.Z. Narodil se 1910 v Mastníku u Třebíče, zemřel 1974 ve Svitávce u Boskovic. 5.července 1935 vysvěcen, kaplan v Protivanově, kooperátor v Měříně a v Uhřínově, kde byl ustanoven od roku 1941 farářem. Za války pomáhal ukrývat rodinu Ludvíka Svobody a pomáhal židům a rodinám atentátníka Kubiše. Sbírký: Křížové dni (1935 Brno), Tvým slovem (1937 Praha), Lidský život (1940 Praha), Tváři v tvář (1947 Praha), Verše z pozůstalosti (1994 Brno).

Bedřich Fučík - literární kritik, historik, překladatel, editor. Nar. 1900 v Čáslavicích u Třebíče, zemřel 1984 v Praze. Gymnázium studoval v Třebíči, doktorát na ff UK získal v roce 1927. Od roku 1929 – 1939 ředitel nakladatelství Melantrich, 1939 – 1943 šéfredaktor nakladatelství Vyšehrad. Vydal 12 sv.díla F.X.Šaldy, napsal rozsáhlé studie o Otokaru Březinovi, Janu Čepovi, Jakubu Demlovi. Také v r 1951 odsouzen na 15 let, propuštěn 1960.

Zdeněk Kalista (22.7.1900 – 17.6.1982), básník a historik, 1951-1960 vězněn, autor básnických sbírek – Ráj srdce, histor.prací – Mládí Humprechta Černína z Chudenic, Jan Pekař, Blahoslavená Zdislava, Stručné dějiny československé...

Prof. PhDr. Robert Konečný, Csc. , nar. 1906 v Brně, zemřel 1981 v Brně. Filozof, psycholog, pedagog, literát, účastník domácího odboje, politický vězeň, přispíval do Akordu. Kniha Spáč pod plamenem obsahuje básně, kritiky, vyznání. V roce 1946 vydal sbírku Písně z cely, 2.vydání Melantrich, Brno 1946, 36 str. Manželka Olga Soukalová – Konečná, psycholožka.

Oldřich Králík, přítel J.Z., nar.1907 v Kroměříži, zemřel 1975 v Olomouci, literární kritik, psal o Březinovi.

František Xaver Šalda (22.12.1867 – 4.4.1937), lit.kritik a spisovatel, autor básní, románů a dramát. Vůdčí osobnost generace 90.let, 1928 – 1937 Šaldův zápisník. Je znám Šaldův výrok po vydání básnickových prvních sbírek : „Zahradníčkem vstoupil do české poezie Někdo.“
Bedřich Fučík navštívil Šaldu těsně před smrtí a zeptal se jej, jaká trvalá hodnota v současné české poezii zůstane? Šalda mu odpověděl: „Hora, snad Holan, ale jistě Zahradníček.“

Mojmír Trávníček(17.12.1931 Vsetín,8.7.2011 Vsetín),literární kritik a editor, jeho otec byl řídicí učitel a spisovatel Jan Evangelista Trávníček. Vystudoval gymnázium a SEŠ. Podílel se na vzniku samizdatu a patřil mezi nejpilnější opisovače. Je mimo jiné editorem kritických edic díla Jana Zahradníčka, Bedřicha Fučíka a díla Jana Čepa. Publikoval např.v časopisech Akord, Tvar, Box, Host, Texty... Používal pseudonym Jan Rolek.

Prameny a literatura :

- Originály dopisů Jana Zahradníčka 1) Rudolfu Černému do Českého Těšína, září 1930, 2 strany. 2) Dopis příteli poslaný z Prahy 15.12.1935, 3 listy.
- Dopis Olgy Konečné a dr. Roberta Konečného Marii Zahradníčkové, datovaný 7.10.1956 v Brně, jedná se v něm o podmíněčné propuštění Jana Zahradníčka, 2 strany.
- Rukopisy Jana Zahradníčka - Žalm roku dvačtyřicátého – rukopis a strojopis básně s poznámkami, 14 stran textu a úprav, a dalších 7 listů - 14 popsaných stran autografu J.Z., např. překlad Óda východní (Thompson), báseň Cesta k jesličkám (Stará země), Báseň na studené jaro (Stará země), recenze na knihu J.Demla Mohyla a další.
- Cyrilometodějský kancionál, Brno 1949, 831 stran.
- Dílo Jana Zahradníčka, editoři : Bedřich Fučík, Mojmír Trávníček, Radovan Zejda. Edice F T Z (Fučík, Trávníček, Zejda) Praha 1984, 7 sv. (samizdat).
- Tomáš Kubíček a kol.: Literární Morava (Vlastivěda moravská, 11.sv.), vydala Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2002. 321 str.
- Listy pro umění a kritiku, redigoval Vilém Závada, IV. ročník, Melantrich, Praha 1936, 476 str.
- Jan Zahradníček : Mezi nás prostřena noc... Dopisy z vězení ženě Marii, doslov – Jiří Hanuš : Duchovní tvář Jana Zahradníčka, v roce 2008 vydalo CDK v Brně. 333 stran.

- Jan Zahradníček : Dům Strach, doslov napsal Miloš Doležal, v roce 2015 vydalo nakl. Vyšehrad v Praze. 116 stran.
- Jan Zahradníček : Čtyři léta, ediční poznámku napsal Bedřich Fučík, v roce 1969 vydalo nakl. Čs.spisovatel v Praze, 108 stran.
- Osobnosti Třebíčska (Radovan Zejda, Miroslav Hedbávný, Pavel Jindra, Petr Benda, Karel Richter), Třebíč 2000, 227 stran.
- Internet – Wikipedie a další.

